

Sportokkal foglalkozó civil szervezetek jellegzetességei, különös tekintettel a foglalkoztatásra

The Characteristics of Civil Organisations for Sports with Special Regards to Employment

K. DAJNOKI¹, V. FENYVES², É. BÁCSNÉ BÁBA³, P. M. KÓMÍVES⁴, GY. N. SZABADOS⁵

¹Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet,
dajnoki.krisztina@econ.unideb.hu

²Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet,
fenyves.veronika@econ.unideb.hu

³Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Sportgazdasági és Menedzsment Intézet,
bacsne.baba.eva@econ.unideb.hu

⁴Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet,
komives.peter.miklos@econ.unideb.hu

⁵Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet,
szabados.gyorgy@econ.unideb.hu

Absztrakt. A cikk célja a Magyarországon és Romániában működő civil szervezetek sajátosságainak összehasonlítása, különös tekintettel a sportokkal foglalkozó civil szervezetek foglalkoztatásban betöltött szerepére. Vizsgálatunkban megállapítottuk, hogy a két ország civil szervezeti szektora számos hasonlóságot mutat, ezek között pedig azt is meg kell említeni, hogy hasonlóan jelentős a lemaradása a nyugat-európai civil szférától. A civil szervezetek foglalkoztatási jellegzetességére jellemző, hogy körükben kifejezetten nagy az önkéntes munkavállalók szerepének jelentősége, azonban a fizetett munkavállalók jelenléte is megfigyelhető.

Abstract. The aim of our article to compare the characteristics of the civil organisations operating in Hungary and in Romania with special regards to the employment characteristics of the sport civil associations. We ascertained during our research work that the civil sector of the two investigated countries show several similarities. One of these similarities is the lag from the same sectors operating in Western-European countries. The use of volunteer working is a main characteristic of the employment in the civil sector however the paid work plays an important role too.

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00003 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Bevezetés

Ma az állami és gazdasági szervezetek dominanciája mellett sokan megfedkeznek a civil szervezetek jelentőségéről, alábecsülve azok gazdaságban és foglalkoztatásban betöltött szerepét. Igen sokan a civil szférára úgy is gondolnak, mint egyesek szabadidős vagy hobbitevékenységre, és csak egy-egy újság- vagy televíziós cikk kapcsán csodálkoznak rá, hogy miként is lehet egy alapítványnak akár milliárdos vagyona, vagy vajon milyen potenciál rejtőzik a civil szféra aktivitásában. A volt keleti blokk civil háttére évtizedeken keresztül volt háttérbe szorítva, egyfajta megszakított fejlődés volt megfigyelhető a rendszerváltások után. A demokráciának szerte a világon egyik alapja a civil mozgalom, ezen túl pedig annak kérdése, hogy milyen módon vesznek részt az állampolgárok a társadalmi ügyek intézésében, valamint milyen annak legfontosabb bázisa, a civil szervezetek elterjedtsége és aktivitása, mely mögött egy fontos tényező a humán háttér, a foglalkoztatottak és önkéntesek. Csetnek szerint az önkéntesség és a civil szervezetek között több összefüggés is van, az ilyen jellegű szervezetek ugyanis önkéntesen jönnek létre anélkül, hogy egy felsőbb intézmény ezt meghatározza, emellett a nonprofit szervezetekben gyakran találkozunk önkéntesekkel [1].

A kutatás célja a nonprofit, ezen belül pedig a civil szféra sajátosságainak feltárása Magyarországon és Romániában a szervezeti háttérrel, illetve a humán háttérrel tekintve. Ezen belül kiemelt figyelmet fordítunk a foglalkoztatási és önkéntességi adatok vizsgálatának. A kutatás során az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

- 1, A két országban hasonló nonprofit, ezen belül pedig civil szervezeti formákkal találkozhatunk. Itthon kevésbé költséges ezeket a szervezeteket létrehozni.
- 2, Nyugat-Európaéhoz képest még mindig jelentős elmaradás érzékelhető a civilek aktivitása területén, különösen az önkéntesség visszafogottabb. Az önkéntesség mindkét országban korral és végzettséggel párhuzamosan feltehetőleg nő.

1. Kelet és Nyugat

A nemzetközi és hazai irodalmak nem feltétlenül azonos módon közelítik meg a nonprofit és civil szervezetek témakörét. A nemzetközi menedzsment irodalmak [2; 3] a témát a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának körében tárgyalják.

Robbins szerint a fejlett országokban a népesség közel 70%-a ad rendszeresen adományokat és a népesség nagyjából 25%-a áldozza idejét és energiáját másokra [4]. Anheier és szerzőtársai szerint az 1990-es évek elején az olyan fejlett országokban, mint az USA vagy épp az Egyesült Királyság, 24%-kal nőtt a nonprofit szektor foglalkoztatása teljes munkaidejű foglalkoztatottra számolva, az OECD országok hasonló adata közel 7%, míg a fejlődő világrészekben (mint pl. Latin-Amerika) csupán 1,1% volt ugyanezen időszakban. A nonprofit foglalkoztatás térnyerését az emberi szolgáltatásokkal, egészségügy és oktatás, információs és pénzügyi problémák enyhítése és a „mikrokormányzás” iránti igény növekedése okozta, ugyanakkor a nonprofit szektor nem tekinthető csodaszernek a munkanélküliség csökkentésében, sem pedig jelentős társadalmi problémák megoldásában sem a fejlődő sem pedig a fejlett országokban, mivel ugyan vannak jelentős hozzájárulásai, ám az OECD és az átalakuló országok munkanélküliségi és társadalombiztosítási problémáihoz képest aránytalan a jelentősége. [5].

Salamon és szerzőtársai 22 ország adatait feldolgozó nemzetközi elemzésükben adták közre, hogy a teljes idejű foglalkoztatottakra átszámítva már húsz évvel ezelőtt is közel 19 millió fő volt a szektor munkaerőkapacitása, melyből 5% a nem mezőgazdasági jellegű foglalkoztatottság, 10% a szolgáltatás és 27% a közfoglalkoztatás részesedése. A nonprofit szektor a világ nyolcadik legnagyobb gazdaságát jelentette, túlszárnyalva a legnagyobb cégek foglalkoztatási számait. Az önkéntesség ehhez jelentősen hozzájárul, hiszen átlagosan a lakosság 28%-a kapcsolódik nonprofit szervezetekhez, ezáltal 10,6 millió teljes munkaidős kapacitást biztosítva a szektornak, a közfoglalkoztatás részesedése pedig 40%-ra nőtt ezáltal. Az önkéntesek tevékenységét is beleszámítva a nyugat-európai államokban a teljes foglalkoztatottak 10,3%-át adja a nonprofit szféra, ugyanakkor Közép-Európában ez a szám ugyanekkor csak mintegy 1,7%. A foglalkoztatás három főbb területre koncentrálódik, ezek a képzés (30%), egészségügy (20%) és szociális szolgáltatások [6]. Az önkéntesség és a fizetett munka közötti különbség ugyanakkor nem is igazán él, állítja Anheier és szerzőtársainak tanulmánya [5], mivel sok esetben az önkéntes költségeit is térítik, más esetekben pedig a megbízottak, bizottsági tagok pénzügyi jellegű juttatásokat kapnak munkáik fejében. Salamon és szerzőtársai szerint Közép- és Kelet-Európa a nonprofit szektor fejlődésének egy újabb típusaként illusztrálható, ahol a II. világháború után hatalomra jutott szovjet típusú rezsimek nyomást gyakoroltak a civil szervezetekre és a civil szektorra. Ennek a fejlődésnek egy sajátos terméke a viszonylag nagy képviselői tevékenység és a magánadományozásból származó támogatás. „Talán a legszembetűnőbb”, - írják, hogy ezekben az országokban rendkívül kicsi a civil szektor mérete – „a gazdaságilag aktív népességnek csak akkora részét foglalkoztatja, mint a 35 ország összes átlagának egynegyede” [7:43].

2. A civil szektor Magyarországon és Romániában

Magyarországon a rendszerváltást követően rövid időn belül jelentősen megnőtt a civil szervezetek száma és aktivitása. A két országot összeköti a közös múlt, az uniós csatlakozással sokat javultak az államközi viszonyok is, és civil szervezetek révén mindkét ország állampolgárai egyaránt részt vehetnek a társadalmi élet élénkítésében.

Hazánkban bizonyos kezdeményezések már jóval azelőtt léteztek, az alapítványok története egészen az államalapítás koráig nyúlik vissza. A hazai politikai közéletben igazából az 1800-as évektől jelentek meg egyre nagyobb számban a különböző egyletek, érdekképviselői szerveződések, melyek a politikai kitettségnek megfelelően hol kisebb, hol nagyobb aktivitással működtek (pl. polgári kaszinók). Debrecenben például levéltári adatok szerint 1833-tól van adat működő egyesületekről, egyletekről, melyek vagy a tagság, vagy annál tágabb társadalmi környezet érdekeit, céljait szolgálták. A második világháborút követően az állam „államosította a működő alapítványokat, megszüntette az alapítványi formát, közérdekű kötelezettségvállalónak minősítette, és a vagyont állami tulajdonba vette” [8:1]. Az egyesületek működését a katonasággal, a háborús eseményekkel és a vitézi étellel hozták összefüggésbe, és így azok javarészét feloszlatták. A kádári konszolidáció első éveiben az új Polgári törvénykönyv (az 1959. évi IV. törvény) tette lehetővé ismét az egyesületek létrejöttét, és főleg a „társadalmi, kulturális és egyéb tevékenység fejlesztése érdekében, a dolgozók által alkotmányos joguknál fogva létesítve...” engedték azok bejegyzését [9]. Az 1989-es új demokratikus társadalmi berendezkedés tette lehetővé az igazi civil szerveződések létrejöttét, mely közel 25 éves történetének számos

momentuma között van az 1%-os felajánlások lehetősége, a közhasznúsági kategóriák bevezetése, a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA), a 2011. évi új civil törvény, azaz a 2011. évi CLXXV. törvény és jogkörnyezete, valamint a napjainkban érvényes új Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény). Itthon az új civil törvény határozottan különbözteti meg az egyes típusokat (1. táblázat), ugyanis ebben a kérdéskörben korábban már több megközelítés is született [10] és az egyes megközelítések sem mindig egyértelmű képet mutattak. A KSH regisztráció a nonprofitokon belül említi a klasszikus civil szervezeteket (egyesület és alapítvány), az érdekképviseleteket és az egyéb nonprofitokat [11]. Ebben a megközelítésben az új civil szervezeti formáról, a civil társaságról nem sokat tudunk.

Nonprofit szervezetek			
<i>A 2011. évi CLXXV. törvény szerinti civil szervezetek</i>		<i>További nonprofitok</i>	
Klasszikus civil szervezetek		Civil társaság	
<i>Egyesületek</i>	<i>Alapítványok</i>		

1. táblázat: A nonprofit szervezeti típusok Magyarországon

Forrás: [12]

A fentiek alapján a nonprofit szektor része a klasszikus civil szervezetek köre, benne az egyesületekkel és alapítványokkal. A KSH egyik tájékoztatója a magyarországi nonprofit szervezetek viszonyairól rövid, informatív áttekintést ad [13]. 2011-ben mintegy 65,5 ezer nonprofit szervezet működött Magyarországon, egyharmaduk, 23,2 ezer alapítványi formában, 42,3 ezer társas nonprofit szervezatként. A nonprofit szervezetek nagyjából 88%-a klasszikus civil szervezet, azaz egyesület és magán alapítvány. A szervezetek közel 90%-a aktív, bevételei és kiadásai is vannak. A klasszikus civil szervezetek száma egyébként úgy tűnik, hogy két időszakban növekedett láthatóan, elsőként a rendszerváltást követő években, ahol 1994-re közel 40 ezer szervezet jött létre, majd pedig úgy tűnik, hogy az uniós csatlakozást követően nőtt ismét jelentősen a számuk. Az első időszakban főként az alapítványok száma nőtt, a másodikban pedig főként az egyesületeké. Itthon a legutóbbi adatok szerint [14] a magánalapítványok száma nem különösebben változott, számuk nagyságrendileg 23 ezer. Az alapítvány elsősorban a tagok gazdasági erejét összesíti, az egyesület a társadalmi erejét. Egyesület esetében némi minimális bevétel előírására (pl. tagdíj) szükség van a bejegyzéshez, az alapítvány esetében titkári belátás függvénye, hogy mennyi alapítói vagyont kér, minimálisan a célok függvényében néhány 100 ezer Ft lehet ez az összeg.

Draveczy alapján Romániában a nonprofit kategória szintén értelmezhető [15], és a törvény szerint a 2. táblázatban ismertetett típusok léteznek.

Nonprofit szervezetek
<i>2005. évi 246. számú törvény a 26/2000. számú kormányrendelet jóváhagyásáról</i>

<i>Egyesületek</i>	<i>Alapítványok</i>	<i>Szövetkezetek</i>
--------------------	---------------------	----------------------

2. táblázat: A nonprofit szervezeti típusok Romániában

Forrás: [15]

Kiss az egyesületek és alapítványok mellett a szövetséget említi meg, mint nonprofit szervezet [16]. Simon a magyar és román helyzetet összehasonlító értelmezésében az állítja, hogy a nonprofit és civil szervezet szinonim fogalmak Romániában, és nincs olyan tág szervezeti kategória, mint itthon [17]. Ezt a Civicus 2014-ben publikált kutatása is megerősíti [18].

Romániában a civil szféra fejlődése valóban megkésett [19]. A cikk szerint ennek oka a korábbi diktatórikus rendszer állami egyeduralma, ennek hatására a civil szektor 1989 után a semmiből próbált meg kiépülni. 2000-ben még csupán feleannyi nonprofit szervezet működött az országban, mint itthon (kb. 23 ezer), és abból is csupán 3-4 ezer fejtett ki folyamatos tevékenységet. 2000-től igen jelentős fejlődésnek lehetünk tanúi. 2008-ra [16] már 54 ezer egyesület és alapítvány működött Romániában. A magas számok mögötti aktivitás ugyanakkor nem túl erős, Romániában korábban vezették be a beszámolási kötelezettséget, melynek csupán 17,5 ezer szervezet felelt meg, és ebből is csak 10-12 ezer nonprofit szervezet volt aktív mintegy öt évvel később [20]. Az egyesületi forma a népszerűbb, mert vélhetően egyszerűbb és olcsóbb. Csetnek [1] szerint alacsonyabb az alapítványok száma, mivel a vonatkozó kormányrendelet szerint egy alapítvány bejegyzéséhez annak bankszámlájára el kell helyezni 100 havi átlagbérnek megfelelő összeget, mely igen nagy terhet ró az alapítóra (ez már a 2012-es bérekkel számolva is 10 millió Forint feletti összeget jelentett) [21], az egyesület esetében ez az elvárás minimálisan csupán egyhavi átlagbér. 2008-ban 16 154 alapítvány működött Romániában.

3. A sportciviliek és a sportgazdaság jelentősége

Magyarországon a sportok területén működő civil szervezeteknek komoly történelmi hagyományai vannak. Már az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó időszakában is működtek olyan civil szervezetek, amelyek deklarált célja az volt, hogy sportolási lehetőséget biztosítson a fiatalok számára. A dedikált sportegyesületek mellett olyan szervezetek is működtek, amelyek valamilyen magasabb, komplexebb cél megvalósítását, komplexebb értékrend átadását és többretű tevékenységek végzését tűzték ki célul a fiatalok körében. Ilyen szervezet volt az első világháború előtt például a cserkész mozgalom. A rendszerváltás előtt, a Magyar Népköztársaság idején is alkotmányos célkitűzés volt a fiatalok egészséges életmódra nevelése, amelynek egyik adekvát eszköze volt a sportszervezetek létesítése, amelyek támogatása nem ritkán települési szinten valósult meg [22]. Minderre azért is kiemelt szükség mutatkozik, mert Magyarországon a fizikai aktivitás mértéke alacsony, emellett a sportok iránt érdeklődők számos profitorientált sportvállalkozás kínálatából is választhatnak [23]. A bevételtermelés egyes sportesemények kapcsán is felmerülhet, ezek közül a legjelentősebbek megrendezése azonban központi források nélkül nem valósítható meg. Ilyen esetekben a rendezvény által elért társadalmi hatás jelentősége indokolja a központi, állami beavatkozást [24], ezek a rendezvények ugyanakkor rendre jelentős bevételt is hajtanak a költségvetés számára közvetett vagy közvetlen módon [25].

A sportok területén aktív civil szervezetek jelenléte egy természetes folyamat eredménye, hiszen a közfeladatok egy részének ellátása hatékonyabban megoldható az állam közvetlen részvétele

nélkül. Ennek megfelelően a civil szervezeti működés előnyei, így mindenek előtt a kevésbé merev, kevésbé formalizált szervezeti működési keretrendszer olyan komparatív előny lehet a civil szervezetek oldalán, amelyekkel a formalizált struktúrák csak nehezen vagy egyáltalán nem tudnak versenyre kelni [26]. Az elmúlt évek változásai a magyarországi sportéletben jelentősen megváltoztatták az érintett civil szervezetek működését is: jelentősen növekedtek a szervezetek bevételei, emellett az igazolt sportolói létszám emelkedése is hatást gyakorolt rájuk [27].

A sportokkal ugyanakkor nemcsak azok a civil szervezetek és profitorientált cégek kerülnek kapcsolatba, amelyek deklaráltan ezen a területen aktívak. Napjainkban egyre inkább jellemző a civil szervezetek mellett a vállalatok esetében is, hogy fő tevékenységeik mellett a sportoknak, a kultúrának és más civil aktivitásoknak is figyelmet szentelnek. A vállalatok működésében szem előtt kell tartani a gazdasági mutatókat, hiszen a vezetői döntéseket elsődlegesen a gazdasági környezet állapota és a vizsgált szervezet helyzete alapján kell meghozni – még akkor is, ha az adott szervezet nem profitorientált módon működik [28; 29]. Emellett a fogyasztók szempontjainak minden fejlesztés során figyelmet kell szentelni [30]. Ez utóbbi aspektusokat a véleményvezérek segítségével felmérni és befolyásolni is sikeresen lehet [31].

A civil szervezetek megléte, a közösség fejlettsége egyértelmű jelentőséggel bír – egyebek mellett – a vidéki térségek fejlettsége és népességmegtartó képessége szempontjából, vagyis a civil szervezetek, az aktív közösségi lét lehet a vidéki társadalom működésének motorja [32]. A helyi sportélet fizikai környezetének kialakításában jelentős szerep juthat a Modern Városok Program különböző települési fejlesztéseinek. A kormányzati program célja, hogy a helyi önkormányzatokkal együttműködésben olyan fejlesztéseket valósítson meg, amelyek kivitelezésével a magyar ipari szektor szereplői is megrendelésekhez juthatnak, vagyis úgy menjen végbe a települések modernizálása, fejlesztése, hogy közben abból a nemzetgazdaság is profitál, fejlődnek a magyar vállalatok [33]. A különböző beruházások hosszú távú társadalmi hatásainak megléte már korábban igazolást nyert [34], míg a sportberuházások terén igen jelentős költségvetési forrásként jelölhetjük meg a különböző adónemeket [35; 36], amelyek ilyen módon a sporttal foglalkozó civil szervezetek működését is könnyebbé teszik, még hozzá több módon is, amelyek közül az új sportinfrastruktúra használatának lehetőségét mindenképpen ki kell emelni.

A Központi Statisztikai Hivatal adatközlése alapján 2011-ben 977 olyan alapítvány működött Magyarországon, amely sporttal foglalkozott, emellett további 6586 olyan társas nonprofit szervezet is működött az országban, amely a sportok területén mutatott aktivitást [37]. 2016-ra ezek az adatok kisebb változást mutattak, hiszen ebben az évben 809 sporttal foglalkozó alapítvány és 8090 olyan társas nonprofit szervezet működött Magyarországon, amely sportokkal kapcsolatos területen – is – aktív volt [38]. Azt ugyanakkor mindenképpen látni kell, hogy a sportokkal foglalkozó civil szervezetek esetében igen komoly információhiány áll fenn Magyarországon, aminek elsődleges oka az adatgyűjtés korlátozott mivolta. Az ugyanakkor egyértelműnek tűnik, hogy a civil szervezetek működése területén a sporttevékenységek művelése helyi szinten is kiemelt jelentőséggel bíró aktivitás [39]. Magyarországon a civil szervezetek kiemelt jelentőséggel bíró szereplőivé váltak a különböző társadalmi jól-léthez, a tágabb értelemben vett társadalombiztosításhoz kapcsolódó szolgáltatások terepének. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy számos olyan, az egész társadalom szempontjából jelentőséggel

bíró közfeladat van, amelyek ellátásában a civil szervezetek élen járnak. Különösen igaz lesz ez az olyan kisebb településeken, ahol az önkormányzat rendelkezésére álló pénzügyi források – enyhén szólva is – igen korlátozottak. Noha a magyarországi civil szervezeteknek csupán alig több, mint 10%-a lát el deklarált sportfeladatokat, számos olyan szervezet is van, amely tevékenységében – ha távolról is, de – kötődik különböző sportcélok megvalósításához. Emellett az is látható, hogy a magyarországi civil szervezetek mintegy kétharmada saját működésének legfontosabb céljaként valamilyen rendezvény megszervezését jelöli meg, amelyek között szükségszerűen igen szép számmal akadnak részben vagy egészben sportoláshoz kötődő rendezvények is [40].

Magyarországon emellett az is tapasztalható, hogy az egyébként kevésbé jellemző önkéntes munkavégzések területei között kifejezetten népszerűnek számítanak a sportjellegű aktivitások [41]. Az önkéntes munka terjedését és népszerűbbé válását hosszabb távon számos tényező befolyásolja, amelyek közül mindenképpen ki kell emelni a technológiai fejlődés által indukált változásokat a munkaerő iránti igény területén [42]. Hosszú távon egyértelműen megállapítható, hogy a sporttal kapcsolatos feladatok és funkciók támogatása állami szinten jelentős társadalmi hatással jár, hiszen ezáltal javul a társadalom jól-léte és egészsége [43], vagyis a sporttevékenységek finanszírozása – függetlenül azok művelésének szervezeti keretrendszerétől – jelentős pozitív hatást tud gyakorolni a társadalomra. Ezt a tényt ismerik fel azok a vállalatok is, amelyek a CSR, vagyis a társadalmi felelősségvállalás keretében kulturális- vagy sportrendezvényeket, kulturális- vagy sportszervezeteket támogatnak [44; 45]. Ugyanakkor az is látható, hogy a sportolási lehetőségek megléte gyakorta nem is elsősorban a szervezetek működésétől, hanem a környezettől függ. Ezt is alátámasztja az erődgazdaságok használati lehetőségei között a rekreációs használati lehetőségek kiemelése [46]. Mindezzel párhuzamosan az is érzékelhető, hogy a különböző társadalmi osztályhoz tartozás erősen befolyásolja a sporttal kapcsolatos aktivitások megjelenését az egyének mindennapi életében, hiszen az alacsonyabb társadalmi osztályok képviselői kevesebbet, míg a magasabb osztályból származók többet sportolnak [47; 48].

A sportokkal foglalkozó civil szervezetek egyre nagyobb szerepet vállalnak a foglalkoztatás területén is, immár elképzelhetetlen a szektor elemzése ennek a körülménynek a vizsgálata nélkül. 2016-ban összesen 11369 olyan civil szervezet működött Magyarországon, amely sportokkal foglalkozott. Ezek közül 8545 olyan szervezet volt, amely nem alkalmazott munkavállalót, vagyis ezek a szervezetek jellemzően önkéntesek munkájának köszönhetően tudtak különböző tevékenységeket folytatni. Egy alkalmazottat foglalkoztatott 684, két alkalmazottat 266, három vagy négy alkalmazottat foglalkoztatott 180 civil szervezet. Öt és kilenc fő közötti alkalmazotti létszámmal működött 141 szervezet, 10-19 alkalmazottal 78 szervezet, 20 és 99 fő közötti alkalmazotti létszámmal 44 szervezet, míg ennél több alkalmazottal további öt szervezet működött [38]. A sportokkal – is – foglalkozó, nem profitorientált szervezetek egy különleges körét jelentik az oktatási intézmények, amelyek jelentős szerepet vállalhatnak a tömegsport és a versenysport szervezésében, illetve helyi szinten is jelentős sportinfrastruktúrát tarthatnak fenn. Az általuk biztosított aktív és passzív sportolási, sportfogyasztási lehetőségek gyakran nemcsak az egyetemi polgárok, hanem az intézményekkel jogviszonyban nem álló személyek számára is elérhetőek [49; 50].

4. Összegzés

A kutatás előtt megfogalmazott hipotézisekkel kapcsolatban az alábbi megállapításokat tehetjük:

1, A két országban valóban hasonló nonprofit, ezen belül pedig civil szervezeti formákkal találkozhatunk (igaz hipotézis), az itthoni klasszikus civilek köre gyakorlatilag a romániai nonprofitoknak felel meg. Amennyiben az alapításhoz szükséges induló tőkét tekintjük, itthon tényleg kevésbé költséges ezeket a szervezeteket létrehozni, különösen igaz ez az alapítványokra (igaz hipotézis).

2, Nyugat-Európához képest még mindig jelentős elmaradás érzékelhető a civilek aktivitása területén, különösen az önkéntesség visszafogottabb (igaz hipotézis), de ez csak néhány kelet-európai államra jellemző (pl. a csehek és szlovákok előrébb vannak). Az önkéntességi ráta itthon korral nő, Romániában csökken, ugyanakkor a végzettséggel párhuzamosan nő az önkéntességre való hajlandóság mindkét országban (azaz a hipotézis egyik része igaz).

Összességében megállapítható, hogy Magyarországon és Romániában is jelentős lemaradást mutat a civil szektor a nyugat-európai országokhoz képest. A civil szervezetek a társadalom igényeit kielégítő, részben fizetett, részben önkéntes munka segítségével működő közösségek, amelyek alkalmasak olyan feladatok ellátására, amelyek megvalósítása az állami, önkormányzati vagy versenyszféra keretein belül nem lenne ideálisan ellátható. Megvizsgáltuk továbbá a gazdasági társaságok kapcsolódási pontjait a civil szervezetek által ellátott aktivitásokhoz, ennek keretében pedig megállapítottuk, hogy a „corporate social responsibility - CSR” különböző eszközein keresztül a vállalatok is növekvő szerepvállalással állnak a társadalmi kérdésekhez.

A sportokkal foglalkozó szervezetek vizsgálatát Magyarország esetében hajtottuk végre. Ennek eredményeként megállapítottuk, hogy ugyan a vizsgált területen aktív alapítványok száma csökkent az elmúlt években, összességében jelentősen emelkedett a sportokkal foglalkozó civil szervezetek száma. A sportok területén aktív civil szervezetek túlnyomó többsége nem foglalkoztat egyetlen alkalmazottat sem, az önkéntesség jelentősége igen nagy ezen a területen. Örömteli ugyanakkor, hogy több ezer olyan civil szervezet működik napjainkban Magyarországon, amely legalább egy alkalmazottat is el tud tartani.

Hivatkozások

- [1] T. T. Csetnek (2013): *A társadalmi tőke fejlődése a magyar-román határmenti övezetben*. PhD értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
- [2] C. Williams (2011): *Management*. Cengage Learning, Ohio.
- [3] R. L. Daft, (2010): *Management*. Vanderbilt University. The Dryden Press, Fort Worth.
- [4] K. C. Robbins (2006): *The Nonprofit sector in Historical Perspective: Traditions of Philanthropy in the West*. In: W. W. Powel – W. Steinberg (szerk.): *The Nonprofit Sector. 2nd ed.* Yale University, US.
- [5] H. K. Anheier – E. Hollerweger – C. Badelt – J. Kendall (2003): *Work in the Non-profit Sector: Forms, Patterns and Methodologies*. International Labour Organization, Geneva.

- [6] L. M. Salamon – A. K. Anheier – R. List – S. Toepler – S. W. Sokolowski (1999): *Global Civic Society-Dimensions of the Nonprofit Sector*. The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore, MD
- [7] L. M. Salamon – S. W. Sokolowski – R. List (2003): *A civil társadalom világnézetben*. Civitalis Egyesület, Budapest
- [8] S. Uri (2002): *Debrecen város egyesületi katasztere 1833-2001*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltári Közlemények 28. sz. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen.
- [9] 1959. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről 68-80.§.
- [10] E. Bíró (2002): *Nonprofit Szektor Analízis. Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon*. Emla Egyesület, Budapest.
- [11] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit_humanero.pdf
Utolsó letöltés dátuma: 2020. 01. 12.
- [12] T. Wiwczarowski – Gy. N. Szabados (2014): *Civic organizations-an approach of diverse understandings*. A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei Vol. 6, No. 1-2. pp. 21-30.
- [13] <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit11.pdf> (2014.04.28)
- [14] <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nonprofit/nonprofit12.pdf> (2014.04.29)
- [15] T. H. Draveczy (2009): *Az önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének társadalmi hatásai*. X. RODOSZ Konferencia 2009. november 13-15, Kolozsvár.
- [16] D. Kiss (2010): *Romániai magyar nonprofit szervezetek 2009-2010. Műhelytanulmányok a romániai kisebbségekről* 2010/37. Institutul Pentru Studierea Problemelor Minoritatilor Nationale, Cluj-Napoca.
- [17] Gy. Simon (é.n.): *A gazdasági vállalatok és civil szervezetek kölcsönhatása*. <http://hu.scribd.com/doc/85002804/A-gazdasagi-vallalatok-es-civil-szervezetek-kolcsonhatasa> (2014.04.28)
- [18] <http://civicus.org/new/media/romania.pdf> (2014.04.28)
- [19] <http://www.policy.hu/flora/civilszfera.htm> (2014.04.28)
- [20] *National report-Romania. Study of Volunteering in the European Union*. http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_ro_en.pdf (2014.04.29)
- [21] <http://www.maszol.ro/index.php/gazdasag/2237-negy-lejjel-nott-a-netto-atlagber-juliusban-romaniaban> (2014.04.28).
- [22] A. Kiss (2012-2013): *Ifjúsági civil szervezetek itthon és a határon túl*. Metszetek, 2012/4 – 2013/1. pp. 216-231.
- [23] É. Bartha (2019): *Fitness vendégek sportfogyasztási szokásai*. Közép-Európai Közlemények, Vol. 12, No. 2. pp. 149-161.

- [24] A. Sz. Nagy – Gy. N. Szabados – J. Szenderák – M. Harangi-Rákos (2019): *A Formula-1 társadalmi hatásainak elemzése*. In: É. Bácsné Bába – A. Müller (szerk.) *"Mozgással az egészségért" A fizikai aktivitás jelentősége a jövő munkavállalóinak egészségmegőrzésében : Nemzetközi Konferencia és Workshop: Válogatott tanulmánykötet* Debreceni Egyetem, Debrecen p. 149
- [25] M. Harangi-Rákos – T. Pöszmet – A. Sz. Nagy (2019): *A Formula 1 gazdasági hatásai*. In: L. Balogh (szerk.): *Sport és társadalom*. Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet, Debrecen. pp. 83-92.
- [26] Cs. Berde – Gy. Szabados – A. Pierog (2014): *Civil menedzsment; aktivitás, érintettség, vezetési sajátosságok*. Állattenyésztés és Takarmányozás, Vol. 63, No. 4. pp. 379-395.
- [27] Zs. Gósi – Zs. Bukta (2019): *Sportszövetségek a kiemelt sportágfejlesztés tükrében*. Taylor Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat, Vol. 11, No. 2. pp. 46-55.
- [28] É. Bácsné Bába (2011): *Időtényező vizsgálatok a változás menedzsment területén*. In: *Gazdasági és Társadalomtudományi Közlemények*. Vol. 3, No. 1. pp. 23-36.
- [29] V. Fenyves – T. Tarnóczy – P. Vörös (2014): *Financial indicators in managerial decision-making*. AOUES, Vol. 2014, No. 1. pp. 893-904.
- [30] V. Lakatos – L. Erdey – N. Szűcs – A. Rózsa – A. Nagy (2019): *Establishment of the customer perspective of the balanced scorecard system at sports enterprises through the example of a Hungarian football club*. APSTRACT – Applied Studies in Agribusiness and Commerce, Vol. 13, No. 1-2. pp. 5-16.
- [31] A. Sz. Nagy – D. Molnár – K. Szikszai-Németh (2018): *A személyes márkaépítés kihívásai napjainkban*. International Journal of Engineering and Management Sciences, Vol. 3, No. 4. pp. 485-494.
- [32] L. Vasa (2013): *Civil szervezetek rendszere, szerepe a magyar agráriumban*. Civil Szemle, 2013/2. pp. 25-37.
- [33] L. Faragó (2019): *A Modern Városok Program, mint fejlesztéspolitikai rezsím helye a magyar területfejlesztési politikában*. Tér-Gazdaság-Ember, Vol. 7, No. 2-3. pp. 181-203.
- [34] A. Nagy – J. Tobak – V. Fenyves (2014): *Lakossági sportolási és sportfogyasztási szokások vizsgálata*. Magyar Sporttudományi Szemle, Vol. 15, No. 2. pp. 47-48.
- [35] I. Z. Nagy – É. Bácsné Bába (2014a): *Szervezeti átalakulások futballvállalkozásoknál*. Agrártudományi Közlemények (Acta Agraria Debreceniensis 201458) pp. 141-146.
- [36] I. Z. Nagy – É. Bácsné Bába (2014b): *Organizational Changes of Professional Football Companies*. Journal On Legal And Economic Issues Of Central Europe 5.2. pp. 102-111.
- [37] Központi Statisztikai Hivatal (2013): *Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2011*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- [38] É. Bácsné Bába – V. Fenyves – Gy. Szabados – K. Dajnoki – A. Müller – Z. Bács (2018): *A sportágazat nemzetgazdasági jelentőségének vizsgálata beszámoló adatok alapján 2014-*

- 2016-os időszakban. Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok, Vol. 13, No. 3-4. pp. 93-103.
- [39] Gy. Szabados – G. Kulcsár (2017): *Vidéki civilek – vidéki forrásteremtési lehetőségek*. Taylor, Vol. 9, No. 2. pp. 23-30.
- [40] M. Nárai – A. Reisinger (2019): *The role of the civil sector in contribution to social well-being and in shaping active citizenship*. In: S. Văduva – R. Wilt – I. Fotea – L. Văduva (szerk.): *Civil society: The engine for economic and social well-being. GSMAC 2017*. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham. pp. 101-118.
- [41] Gy. Szabados (2014): *Civil szervezetek, civil engagement, civil érintettség*. Acta Medicinæ et Sociologica, Vol. 5, No. 14-15. pp. 95-108.
- [42] J. Nagy – J. Oláh – E. Erdei – D. Máté – J. Popp (2018): *The role and impact of Industry 4.0 and the Internet of Things on the business strategy of the value chain – The case of Hungary*. Sustainability 2018, 10, 3491; doi:10.3390/su10103491
- [43] P. Becsky-Nagy – T. Dékán – R. Szőke – Z. Bács (2015): *The relevance of sports financing*. APSTRACT, Vol. 9, No. 1-2. pp. 19-22.
- [44] T. Csapóné Riskó – Á. Péntek – T. Wiwczarowski (2016): *Is it worth being socially responsible?* APSTRACT, Vol. 10, No. 1. pp. 73-80.
- [45] E. Barizsné Hadházi – R. Filep – M. Ujhelyi (2018): *Business students' attitudes toward corporate social responsibility*. Annals of the University of Oradea Economic Science, Vol. 27, No. 1. pp. 377-385.
- [46] M. Harangi-Rákos – J. Oláh – G. Antal – D. Fróna (2017): *Erdőgazdálkodás és logisztika*. Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok, Vol. 12, No. 1-2. pp. 127-141.
- [47] Gy. Földesiné Szabó – A. Gál (2008) *Válaszút előtt a magyar sportpolitika*. Magyar Sporttudományi Szemle, 3-4, 4-10.
- [48] D. Paár (2013): *A magyar háztartások sportfogyasztásának gazdasági szempontú vizsgálata*. Doctoral (PhD) dissertation. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron
- [49] C. Pfau – A. Müller – Z. Bács (2019): *Szabadidősport lehetőségek a felsőoktatásban*. In: É. Bácsné Bába – A. Müller (szerk.): *„Mozgással az egészségért”. A fizikai aktivitás jelentősége a jövő munkavállalóinak egészségmegőrzésében. Nemzetközi konferencia és workshop: Válogatott tanulmánykötet*. Debreceni Egyetem, Debrecen. pp. 121-131.
- [50] C. Pfau (2016): *Hallgatói szabadidősport szervezése és jellemzői a felsőoktatásban*. Taylor Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat, Vol. 8, No. 4. pp. 5-16.